

JAMES M. BUCHANAN'IN TÜRKÇEYE TERCÜME EDİLEN BAŞLICA ESERLERİ (1966-2025)*

Serdar YAY¹

Doç.Dr.

İzmir Demokrasi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

E-mail: serdar.yay@idu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-8726-744X

I. GİRİŞ

James M. Buchanan, 1986 yılında Nobel Ekonomi Ödülü ile onurlandırılmış, kamu tercihi teorisi ve anayasal iktisat alanındaki çalışmalarıyla yalnızca iktisat literatüründe değil, siyaset bilimi ve hukuk disiplinlerinde de derin izler bırakmış önemli bir düşünürdür. Bireylerin çıkarlarını yalnızca piyasa mekanizmasında değil, siyasal ve kurumsal süreçlerde de rasyonel bir şekilde takip ettiğini ortaya koyan yaklaşımı, iktisadi analizin sınırlarını genişletmiş ve devlet-toplum ilişkilerinin yeniden düşünülmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda Buchanan'ın fikirlerinin Türkçe literatüre kazandırılması, yalnızca akademik dünyada değil, aynı zamanda Türkiye'nin demokratikleşme ve yeni anayasa tartışmaları açısından da kayda değer bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, 1966'dan günümüze kadar Buchanan'ın Türkçe'ye çevrilen başlıca eserlerini kronolojik bir bakış açısıyla ortaya koymak ve söz konusu eserlerin Türkiye'deki akademik, entelektüel ve kurumsal tartışmalara sunduğu katkıya değinmekle birlikte, Buchanan'ın düşüncelerinin Türkiye'deki bilim camiasında henüz hak ettiği değeri görmemesine önemle dikkat çekmektir. Çalışmada öncelikle Buchanan'ın hayatı, entelektüel mirası ve uluslararası alandaki etkisi ele alınmış; ardından Türkçe'ye tercüme edilmiş bütün eserleri geçmişten günümüze sıralanmıştır. Son bölümde ise Buchanan'ın Türkiye için önemi üzerinde

* Bu çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** serdar.yay@idu.edu.tr

Atf (APA): Yay, S., (2025), James M. Buchanan'ın Türkçe'ye Tercüme Edilen Başlıca Eserleri (1966-2025), Ekonomi Bilimleri Dergisi, 17 (3): 315-332.

durularak, bu çeviri çalışmalarının ülkemizdeki bilimsel ve düşünsel iklim açısından taşıdığı değere vurgu yapılmıştır.

II. JAMES M. BUCHANAN KİMDİR ve NEDEN ÖNEMLİDİR?

İktisat biliminin Nobel ödüllü isimleri arasında Buchanan, yalnızca kamu tercihi teorisinin kurucusu olarak değil, aynı zamanda anayasal iktisadın mimarlarından biri olarak özel bir yere sahiptir. Onu farklı ve kalıcı kılan, iktisat bilimini sadece teknik bir disiplin olarak değil, siyasal ve hukuksal kurumlarla birlikte düşünme ısrarıdır. Nitekim 1998 Nobel Ekonomi Ödülü sahibi Amartya Sen, Buchanan'ın büyüklüğünü *“ortak akıl yürütme”* fikrine yaptığı katkıda bulur ve bu katkının günümüzün çevresel krizlerinden ekonomik darboğazlarına kadar pek çok sorun için yol gösterici olduğunu vurgular (Sen, 2025): *“James Buchanan'ın açık fikirli bir şekilde geliştirilmesine büyük katkı sunduğu ortak akıl yürütme kültürünün inşası, onun büyüklüğünün en önemli göstergelerinden biridir ve bu nedenle yalnızca iktisatçılar ve sosyal bilimciler değil, tüm dünya ona büyük bir şükran borçludur.”*

Benzer biçimde, 2009 Nobel Ekonomi Ödülü sahibi Elinor Ostrom da Buchanan'ın kendi akademik hayatına bıraktığı etkinin altını çizmiş ve onun çalışmalarının *“zengin ve verimli bir araştırma programının temelini oluşturduğunu”* ifade etmiştir (Ostrom, 2025). Ostrom'un bu değerlendirmesi, Buchanan'ın yalnızca kendi çağdaşlarını değil, sonraki nesilleri de derinden etkilediğini ve yeni araştırma gündemleri açtığını göstermektedir. Dolayısıyla Buchanan'ın mirası, sadece geçmişin değil, bugün ve geleceğin de yol haritası niteliğindedir.

Buchanan'ın özgünlüğünü daha net ifade etmek gerekirse, onun başarısı, iktisadın teknik alanını siyasetin ve anayasanın normatif çerçevesiyle buluşturmasında yatar. Uzun yıllar boyunca yakın çalışma arkadaşı olan Viktor Vanberg yakın zamanda gerçekleştirdiğimiz bir söyleşide, Buchanan'ın katkısını şu sözlerle özetler: *“Buchanan'ın özgün başarısı; klasik politik iktisat ile onun tamamlayıcısı olan klasik liberalizmi, yöntemsel ve normatif öncüllerini sistematik ve tutarlı bir biçimde uygulayarak daha sağlam bir temele oturtmuş olmasıdır.”* (Yay, 2025). Bu yaklaşım, iktisadi kararların bireylerin özgürlük alanlarını nasıl şekillendirdiğini göstermesi bakımından da dikkat çekicidir.

Dolayısıyla *“Buchanan'ı önemli yapan nedir?”* sorusunun cevabı, yalnızca iktisat literatüründe açtığı yeni ufuklarda değil, siyaset, hukuk ve toplumsal düzenin kurucu ilkeleri üzerine getirdiği çığır açıcı bakışta saklıdır. Buchanan, çağdaş

sosyal bilimler içerisinde disiplinler arası etkileşimin en güçlü temsilcilerinden biri olarak değerlendirilebilir. Onun teorileri, piyasa ve devlet arasındaki dengeyi yeniden tanımlarken, aynı zamanda bireysel özgürlüklerin anayasal düzeyde güvence altına alınmasının zorunluluğunu ortaya koyar. Bu yönüyle Buchanan, disiplinler arası köprüler kuran ve düşünsel ufku sürekli genişleten bir entelektüel olarak, yalnızca iktisat bilimi için değil, tüm sosyal bilimler için eşsiz bir referans noktasıdır.

“Buchanan’ı önemli yapan nedir?” sorusunu cevapladıktan sonra kısaca Buchanan’ın hayatının önemli noktalarını hatırlatmak gerekmektedir:

20. yüzyılın en etkili sosyal bilimcilerinden biri olarak kabul edilen Buchanan (2 Ekim 1919, Murfreesboro, Tennessee – 9 Ocak 2013, Blacksburg, Virginia), lisans eğitimini 1940 yılında Middle Tennessee State College’da, yüksek lisansını ise 1941’de Tennessee Üniversitesi’nde tamamladıktan sonra, II. Dünya Savaşı sırasında beş yıl boyunca donanmada görev yapmıştır. Savaşın ardından Chicago Üniversitesi’nde doktora çalışmalarına başlamış ve 1948 yılında doktor unvanını almıştır. Chicago’daki eğitimi sırasında Frank Knight’ın düşüncelerinden yoğun biçimde etkilenmiş, bu etkileşim onun daha sonraki çalışmalarında anayasal iktisat perspektifinin temellerini oluşturmuştur.

Buchanan akademik kariyerine 1950’li yıllarda çeşitli üniversitelerde başlamış, 1969-1983 yılları arasında Virginia Politeknik Enstitüsü ve Devlet Üniversitesi’nde Seçkin Profesör unvanıyla görev yapmıştır. 1983 yılında George Mason Üniversitesi’ne geçerek burada kurulan Kamu Tercih Araştırmaları Merkezi’nin öncülerinden biri olmuş ve emekliliğine kadar bu kurumda öğretim üyeliğini sürdürmüştür. Öğretim faaliyetleri sırasında yalnızca iktisat disiplinine değil, siyaset bilimi ve hukuk alanlarına da temas eden özgün bir araştırma programı geliştirmiştir.

Buchanan’ın düşünce dünyasında en kritik dönüm noktalarından biri, 1962 yılında Gordon Tullock ile birlikte kaleme aldığı *“The Calculus of Consent (Oybirliğinin Hesabı)”*³ adlı eserdir. Bu kitap, kamu tercihi teorisinin kurucu metni kabul edilmekte olup, iktisadi analiz araçlarını siyasal karar alma süreçlerine uyarlamaktadır. Buchanan bu eserde, politikacıların yalnızca seçmenlerin *“kamu*

² Buchanan’ın özgeçmişinin kısa özeti şu kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır: Buchanan, 1992; Aktan, 1994; Aktan, 2025.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz: Buchanan ve Tullock, 1962.

yararı”nı gözeten aktörler olmadığını; tıpkı piyasa aktörleri gibi kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden bireyler olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Böylelikle, ekonomiyi siyasetin kurumlarına ve anayasal düzenin yapısına uygulayan “*anayasal iktisat*” yaklaşımının temelleri atılmıştır.

Bu düşünsel miras, 1986 yılında Buchanan’a Nobel Ekonomi Ödülü’nü kazandırmıştır. Nobel Komitesi, ödül gerekçesinde onun “...*ekonomik ve politik karar alma teorisinin sözleşmecî ve anayasal temellerini geliştirmesini*”⁴ özellikle vurgulamıştır. Buchanan, Nobel konuşmasında iktisatçıların yalnızca kaynak tahsisi ya da fiyat mekanizmalarını değil, aynı zamanda karar alma süreçlerini düzenleyen anayasal kuralları da incelemesi gerektiğini savunmuştur. Bu yönüyle Buchanan, iktisat ile siyaset arasındaki sınırları disiplinler arası bir çerçevede yeniden tanımlamış ve bireysel özgürlüklerin anayasal güvencelerle pekiştirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Hayatının sonuna dek üretkenliğini koruyan Buchanan, kamu tercihi teorisi ve anayasal iktisat alanlarında kalıcı bir entelektüel miras bırakmıştır. Onun geliştirdiği kavramsal araçlar, yalnızca iktisat biliminin sınırlarını aşmakla kalmamış, siyaset bilimi, hukuk ve felsefe alanlarına da derin etkiler yapmıştır. 9 Ocak 2013 tarihinde Virginia’daki evinde hayata veda eden Buchanan, ardında disiplinler arası ufuk açıcı bir entelektüel miras ve halen tartışılmaya devam eden güçlü bir teorik çerçeve bırakmıştır.

III. BUCHANAN’IN TÜRKÇE’YE TERCÜME EDİLEN BAŞLICA KİTAP ve MAKALELERİ

James M. Buchanan, (1966), “Saf Maliye Teorisi: Bir Yaklaşım”, (Çev. Sadık Yenil Öncel), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed. Arif Nemli ve Sadık Yenil Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 5-20. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1949), *The Pure Theory of Government Finance: A Suggested Approach*, *Journal of Political Economy*, 57 (6): 496-505.

James M. Buchanan, (1966), ““La Scienza Delle Finanze” Maliye Teorisinde İtalyan Geleneği”, (Çev. Arif Nemli), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed.

⁴ İsveç Kraliyet Akademisi’nin 1986 sayılı basın bülteni için bkz:

<https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1986/buchanan/facts/>

⁵ Buchanan’ın Nobel ödül töreninde yaptığı konuşma için bkz:

<https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1986/ceremony-speech/>

Arif Nemli ve Sadık Yenal Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 21-66. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1960), ““La Scienza Delle Finanze”: The Italian Tradition in Fiscal Theory,” in *Fiscal Theory and Political Economy*, (ed. James M. Buchanan), Chapel Hill: The University of North Carolina, 24-74.

James M. Buchanan, (1966), “Sosyal Seçim, Demokrasi ve Serbest Piyasalar”, (Çev. Sadık Yenal Öncel), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed. Arif Nemli ve Sadık Yenal Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 67-80. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1954), “Social Choice, Democracy, and Free Markets”, *Journal of Political Economy*, 62 (2): 114-123.

James M. Buchanan, (1966), “Piyasada ve Rey Mekânizmasında Ferdi Seçim”, (Çev. Sadık Yenal Öncel), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed. Arif Nemli ve Sadık Yenal Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 81-94. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1954), “Individual Choice in Voting and the Market”, *Journal of Political Economy*, 62 (4): 334-343.

James M. Buchanan, (1966), “Pozitif İktisat, Refah Ekonomisi ve Politik İktisat”, (Çev. Sadık Yenal Öncel), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed. Arif Nemli ve Sadık Yenal Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 95-112. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1954), “Positive Economics, Welfare Economics, and Political Economy”, *Journal of Law and Economics*, 2: 124-138.

James M. Buchanan, (1966), “Yerleşme Teorisi Metodolojisi: Son Bazı Kontribüsyonların Tenkidi olarak Gözden Geçirilişi”, (Çev. Arif Nemli), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed. Arif Nemli ve Sadık Yenal Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 113-136. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1955), “La Metodologia Della Teoria Dell’ Incidenza”, *Studi Economici*, 1-25.

James M. Buchanan, (1966), “Mukayeseli Vergi Analizi ve Ekonomik Metodolojisi”, (Çev. Arif Nemli), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed. Arif Nemli ve Sadık Yenal Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 137-153. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1961), “Comparative Tax Analysis and Economic Methodology.” in *Fiscal Theory and Political Economy*, (ed. James M. Buchanan), Chapel Hill: University of North Carolina Press, 151-169.

James M. Buchanan, (1966), “Federalizm ve Mali Eşitlik”, (Çev. Sadık Yenel Öncel), içinde: *Maliye Teorisi ve Politik İktisat*, ed. Arif Nemli ve Sadık Yenel Öncel, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 154-173. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1950), “Federalism and Fiscal Equity”, *The American Economic Review*, 40 (4): 583-599.

James M. Buchanan, (1988), “İktisat Politikası Anayasası”, (Çev. Vural Fuat Savaş), içinde: *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3-13. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1986), “The Constitution of Economic Policy,” in *Les Prix Nobel*, Stockholm: Almquist and Wicksell International, 334-343.

James M. Buchanan, (1989), “Kamu Tercihi ve Kamu Maliyesi”, (Çev. Coşkun Can Aktan), *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10: 1-2, 129-137. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1979), “Public Choice and Public Finance,” in *What Should Economists Do?*, ed. James M. Buchanan, Indianapolis: Liberty Fund, 183-197.

James M. Buchanan, (1990), “Kamu Ekonomisinin Yetersizliği Teorisi ve Kamu Tercihi”, (Çev. Coşkun Can Aktan), *Maliye Yazıları Dergisi*, 25-27: 44-57. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1983), “The Achievement and the Limits of Public Choice in Diagnosing Government Failure and in Offering Bases for Constructive Reform,” in *Anatomy of Government Deficiencies*, ed. Horst Hanusch, Berlin: Springer-Verlag, 15–25.

James M. Buchanan, (1991), “Kamu Maliyesi ve Kamu Tercihi”, (Çev. Turan Yay), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 2-28. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1975), “Public Finance and Public Choice,” *National Tax Journal*, 28: 383–394.

James M. Buchanan, (1991), “Kamu Tercihi Yaklaşımı”, (Çev. Mehmet Tosuner), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 29-42. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1983), “The Public Choice Perspective”, *Economia Delle Scelte Pubbliche*, 1: 7–15.

James M. Buchanan, (1991), “Pozitif Kamu Tercihi Teorisi ve Normatif Temelleri”, (Çev. Coşkun Can Aktan), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Akturantan, İzmir: Akliselim Matbaası, 58-78. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1979), “Politics without

Romance: A Sketch of Positive Public Choice Theory and Its Normative Implications”, *IHS-Journal*, 3: B1–B11.

James M. Buchanan ve Dwight Lee, (1991), “Politik Denge İçerisinde Vergi Oranları ve Vergi Gelirleri: Bazı Basit Analizler”, (Çev. Coşkun Can Aktan), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 79-96. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Dwight Lee, (1984), “Tax Rates and Tax Revenues in Political Equilibrium: Some Simple Analytics”, *Economic Inquiry*, 20 (3): 344–354.

James M. Buchanan ve Dwight Lee, (1991), “Politika, Zaman ve Laffer Eğrisi”, (Çev. Coşkun Can Aktan), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 97-104. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Dwight Lee, (1982), “Politics, Time, and the Laffer Curve,” *Journal of Political Economy*, 90: 816–819.

James M. Buchanan, (1991), “Piyasa Başarısızlığı ve Politik Başarısızlık”, (Çev. Sabri Tekir), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 125-144. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1987), “Market Failure and Political Failure”, in *Individual Liberty and Democratic Decision-Making: The Ethics, Economics and Politics of Democracy*, ed. Peter Koslowski, (Tübingen: J. C. B. Mohr [Paul Siebeck], 41–52.

James M. Buchanan, (1991), “Pareto Optimumun Uygunluğu”, (Çev. Nevzat Güran), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 145-172. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1962), “The Relevance of Pareto Optimality”, *Journal of Conflict Resolution*, 6: 341–354.

James M. Buchanan, (1991), “Vergilendirmede Demokratik Değerler”, (Çev. Haluk Egeli), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 173-183. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1977), “The Democratic Values in Taxation”, in *Freedom in Constitutional Contract: Perspectives of a Political Economist* ed. James M. Buchanan, College Station: Texas A&M University Press, 243-253.

James M. Buchanan, (1991), “Mali Değişim içinde Vergileme”, (Çev. Hakan Ay), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 184-206. **Orijinal çalışma için bkz:** James M.

Buchanan, (1976), “Taxation in Fiscal Exchange,” *Journal of Public Economics*, 6: 17–29.

James M. Buchanan, (1991), “Vergilemede Tahsis İlkesi”, (Çev. Metin Meriç), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 207-230. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1963), “The Economics of Earmarked Taxes,” *Journal of Political Economy*, 71: 457–469.

James M. Buchanan, (1991), “Klüberin Ekonomik Teorisi”, (Çev. Asuman Olgunca Altay), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 231-253. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1965), “An Economic Theory of Clubs”, *Economica*, 32: 1–14.

James M. Buchanan, (1991), “Rant Kollayan Toplumda Yapılabilecek Yenilik Hareketleri”, (Çev. Aytaç Eker), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 254-263. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1980), “Reform in the Rent-Seeking Society,” in *Toward a Theory of the Rent-Seeking Society*, ed. James M. Buchanan, Robert D. Tollison and Gordon Tullock, College Station: Texas A&M University Press, 359–367.

James M. Buchanan, (1991), “Rant Kollama ve Kar Kollama”, (Çev. Aytaç Eker), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 264-280. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1980), “Rent Seeking and Profit Seeking,” in *Toward a Theory of the Rent-Seeking Society*, ed. James M. Buchanan, Robert D. Tollison and Gordon Tullock, College Station: Texas A&M University Press, 3-15.

James M. Buchanan, (1991), “Anayasal İktisat”, (Çev. İsmail Aktürk), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 281-298. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1987), “Constitutional Economics,” in *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*, vol. 1, ed. John Eatwell, Murray Milgate, and Peter Newman, London: Macmillan, 585–588.

James M. Buchanan ve Gordon Tullock, (1991), “Anayasaların Genelleştirilmiş Bir Ekonomik Teorisi”, (Çev. Kemal Çelebi), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*,

ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 318-345. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Gordon Tullock, (1962), “A Generalized Economic Theory of Constitutions,” in *The Calculus of Consent*, Ann Arbor: University of Michigan Press, Chapter 6, 63–84.

James M. Buchanan (1991), “Anayasal Reforma Muhalefetin Kaynakları”, (Çev. Fevzi Devrim), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 346-369. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1984), “Sources of Opposition to Constitutional Reform,” in *Constitutional Economics: Containing the Economic Powers of Government*, ed. Richard B. McKenzie, Lexington, Mass.: D. C. Heath, 21–34.

James M. Buchanan (1991), “Ekonomi Teorisinin Uygulanmasında Sözleşmeci Paradigma”, (Çev. Arif Ersoy), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 370-380. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1975), “A Contractarian Paradigm for Applying Economic Theory,” *American Economic Review*, 65: 225–230.

James M. Buchanan (1991), “Sözleşmeci Politik İktisat ve Anayasal Yorumu”, (Çev. Kâmil Tüğen), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 381-390. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1988), “Contractarian Political Economy and Constitutional Interpretation,” *American Economic Review*, 78: 135–139.

James M. Buchanan (1991), “Devletin Vergileme Gücü üzerindeki Anayasal Kısıtlamalar”, (Çev. Ahmet Burçin Yereli), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 391-413. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1979), “Constitutional Constraints on Governmental Taxing Power,” *ORDO*, Vol. 30, Stuttgart: Gustav Fischer Verlag, 334–359.

James M. Buchanan (1991), “Devletin Gücü üzerine Konulacak Anayasal Kısıtlamalar”, (Çev. Zeynep Arıkan), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 414-434. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1981), *Constitutional Restrictions on the Power of Government, The Frank M. Engle Lecture*, Bryn Mawr, Pa.: The American College, 439–452.

James M. Buchanan (1991), “Anayasal Çerçeve ve Vergi Reformu”, (Çev. Şebnem Köymen), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 435-453. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1977), “Tax Reform in ‘Constitutional’ Perspective,” *Invited Essay*, 1–5.

Geoffrey Brennan ve James M. Buchanan (1991), “Leviathan’la Mücadelede Vergi Anayasasına Doğru”, (Çev. Aytaç Eker), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 454-484. **Orijinal çalışma için bkz:** Geoffrey Brennan and James M. Buchanan, (1977), “Towards a Tax Constitution for Leviathan,” *Journal of Public Economics*, 8: 255–273.

Geoffrey Brennan ve James M. Buchanan (1991), “Sosyal Sabit Sermaye olarak Vergi Sistemi: Mali İlkeler üzerine Anayasal Bir Yaklaşım”, (Çev. Mustafa Sakal), içinde: *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Akliselim Matbaası, 485-504. **Orijinal çalışma için bkz:** Geoffrey Brennan and James Buchanan, (1983), “The Tax System as Social Overhead Capital: A Constitutional Perspective on Fiscal Norms,” in *Public Finance and Economic Growth*, Proceedings of the 37th Congress of the International Institute of Public Finance, Tokyo, 1981, ed. Dieter Biehl, Karl Roskamp, and Wolfgang F. Stolper, Detroit: Wayne State University Press, 41–54.

James M. Buchanan, (1993), “Devlet Niçin Büyümektedir?”, (Çev. Mustafa Sakal), içinde: *Kamu Ekonomisinin Genişlemesi ve Özelleştirme (Seçme Çeviriler)*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Takav Matbaası, 2-28. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1977), “Why Does Government Grow,” in *Budgets and Bureaucrats: The Sources of Government Growth*, ed. Thomas E. Borcharding, Durham: Duke University Press, 3-13.

James M. Buchanan, (1993), “Devletin Başarısızlığını Teşhiste ve Yapısal Reform Önerisinde Kamu Tercihi Teorisinin Başarısı ve Sınırları”, (Çev. Coşkun Can Aktan), içinde: *Kamu Ekonomisinin Genişlemesi ve Özelleştirme (Seçme Çeviriler)*, ed. Aytaç Eker ve Coşkun Can Aktan, İzmir: Takav Matbaası, 220-238. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1983), “The Achievement and the Limits of Public Choice in Diagnosing Government Failure and in offering Bases for Constructive Reform”, in *Anatomy of Government Deficiencies*, ed. Horst Hanusch, Berlin: Springer – Verlag, 18-25.

James M. Buchanan, (2001), “Özel Tercihlerden Kamu Felsefesine: Kamu Tercihinin Gelişimi”, (Çev. Timur Turgay), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (1): 194-206. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1978), “From Private Preferences to Public Philosophy: The Development of Public Choice”, in *The Constitutional Economics*, ed. James M. Buchanan, London: The Institute of Economic Affairs, 1-20.

James M. Buchanan, (2001), “Anayasal Denk Bütçe Reformu”, (Çev. Ayşe Günay), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (3): 116-137. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1997), “The Balanced Budget Amendment: Clarifying the Arguments”, *Public Choice*, 90: 117-138.

James M. Buchanan, (2001), “Anayasal Sınırlar içinde Demokrasi”, (Çev. İrfan Kalpalı), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (3): 179-185. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1997), “Democracy within Constitutional Limits”, *Post Socialist Political Economy (Selected Essays)*, ed. James M. Buchanan Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 182-189.

James M. Buchanan, (2001), “Maliye Politikası ve Mali Tercih: Denk Olmayan Bütçelerin Etkileri”, (Çev. Esra Siverekli Demircan), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (3): 193-204. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1967), “Fiscal Policy and Fiscal Choice: The Effects of Unbalanced Budgets”, in *Public Finance in Democratic Process*, ed. James M. Buchanan, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 98-112.

James M. Buchanan, (2001), “Liberal Anayasa üzerine”, (Çev. İrfan Kalpalı), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (2): 126-138. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1994), “Notes on the Liberal Constitution”, *CATO Journal*, 14 (1): 1-9.

Geoffrey Brennan ve James M. Buchanan, (2001), “Mali Anayasanın Analitik Temelleri (Anayasal Vergi Reformu ile İlgili Beklentiler ve Öneriler)”, (Çev. Hasan Atılğan), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (4): 155-169. **Orijinal çalışma için bkz:** Geoffrey Brennan and James M. Buchanan, (1980), “Toward Authentic Tax Reform: Prospects and Prescriptions”, *The Power to Tax Analytical Foundations of a Fiscal Constitution*, Cambridge: Cambridge University Press., 187-205.

James M. Buchanan ve Marilyn R. Flowers, (2001), “Kamu Tercihi ve Bütçe Büyüklüğü”, (Çev. Dilek Dileyici), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1(4). **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1987), “Public Choice and Budgetary Size”, in *The Public Finance (An Introductory Textbook)*, ed. James M. Buchanan, Illinois: Irwin Homewood, 131-140.

James M. Buchanan, (2001), “Kamu Tercihi Perspektifi”, (Çev. Şaban Ertekin), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (1): 185-193. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1985), “The Public Choice Perspective”, in *Liberty, Market and State: Political Economy in the 1980's*, ed. James M. Buchanan, New York: New York University Press.

James M. Buchanan, (2001), “Anayasalar Politikacıların “Kamu Çıkarı” Yönünde Hizmet Etmeleri için Nasıl Dizayn Edilir, Nasıl Varlıklarını Sürdürür ve Gelişir?”, (Çev. Şaban Ertekin), *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1 (2): 150-154. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1985), “How Can Constitutions be Designed so that Politicians Who Seek to Serve “Public Interest” Can Survive and Prosper?”, *Constitutional Political Economy*, 4 (1): 1-6.

James M. Buchanan, (2001), “Sözleşmecî Yaklaşım ve Demokrasi”, (Çev. Abdülkadir Gülşen ve Hakkı Odabaş), içinde: *Demokrasinin Yeniden İnşası*, ed. Coşkun Can Aktan, İzmir: Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği Hukuk ve İktisat Araştırmaları Merkezi Yayınları, 106-114. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1986), “Contractarianism and Democracy”, in *Liberty, Market and State: Political Economy in the 1980's*, ed. James M. Buchanan, New York: New York University Press, 240-247.

James M. Buchanan, (2002), “Anayasal İktisadın İlgi Alanı”, (Çev. Melek Seferoğlu), içinde: *Anayasal İktisat*, ed. Coşkun Can Aktan, Ankara: Siyasal Kitabevi, 269-281. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1983), “The Domain of Constitutional Economics”, *Constitutional Political Economy*, 1 (1): 1-18.

James M. Buchanan, (2002), “Parasal Anayasa Üzerine”, (Çev. Ufuk Gencel), içinde: *Anayasal İktisat*, ed. Coşkun Can Aktan, Ankara: Siyasal Kitabevi, 608-611. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1989), “Reductionist Reflections on the Monetary Constitution”, *Cato Journal*, 9 (2): 295-299.

James M. Buchanan ve Yong J. Yoon, (2004), “İki Ticaret Mantığı Tarafından Tasarlanmış Küreselleşme”, (Çev. Enes Sunel), *Piyasa Dergisi*, 12: 60-67, **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Yong J. Yoon, (2002), “Globalization as Framed by the Two Logics of Trade”, *The Independent Review*, 6 (3): 399-405.

James M. Buchanan, (2005), “Anayasal Demokrasi, Birey Özgürlüğü ve Politik Eşitlik”, (Çev. Abdülkadir Gülşen ve Hakkı Odabaş), içinde: *Yeni Bir Siyasal Sistem Arayışı: Demokrasi, Poliarşi ve Demarşi*, ed. Coşkun Can Aktan, Konya: Çizgi Kitabevi, 333-347. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1986), “Constitutional Democracy, Individual Liberty and Political Equality”, in *Liberty, Market and State: Political Economy in the 1980's*, ed. James M. Buchanan, New York: New York University Press, 248-260.

James M. Buchanan, (2019), “Vergilemenin Sınırları”, (Çev. Timur Turgay), içinde: *Mali Anayasa*, ed. Coşkun Can Aktan, İzmir: Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği Hukuk ve İktisat Araştırmaları Merkezi Yayınları, 49-66. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1984), “The Limits of Taxation”, in *Taxation -An International Perspective- Proceedings of and International Conference*, ed. Walter Block and Michel Walker, Vancouver: The Fraser Institute.

James M. Buchanan, (2024), “Kamu Borçlanması ve Yeni Ortodoksi”, (Çev. Ahmet Özkan), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 245-255. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1999), “The New Orthodoxy”, in *Public Principles of Public Debt: A Defense and Restatement, (The Collected Works of James M. Buchanan)*, ed. James M. Buchanan, Vol. 2, Indianapolis: Liberty Fund, 150-163.

James M. Buchanan, (2024), “Kamu Borçlanma Teorisinin Metodolojisi”, (Çev. Ahmet Özkan), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 256-262. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1999), “The Methodology of Debt Theory”, in *Public Principles of Public Debt: A Defense and Restatement, (The Collected Works of James M. Buchanan)*, ed. James M. Buchanan, Vol. 2, Indianapolis: Liberty Fund, 18-25.

James M. Buchanan, (2024), “Açık Finansman ve Kamu Borçlanması Konusunda Gelecek Nesillere Karşı Sorumluluğumuz”, (Çev. Asuman Bostancı), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 263-271. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1987), “The Deficit and our Obligation to Future Generations”, *Imprimis*, 16 (1).

James M. Buchanan ve Richard E. Wagner, (2024), “Kamu Borç Yüğü”, (Çev. Betül Ertuğrul), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 272-285. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Richard E. Wagner, (1967), “The Burden of Public Debt”, in *Public Debt in a Democratic Society*, American Enterprise Institute for Public Policy Research, Washington, D. C. 20036, 27-41.

James M. Buchanan ve Richard E. Wagner, (2024), “Kamu Borcunun Yaratılması ve Kapatılması”, (Çev. Betül Ertuğrul), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 286-295. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Richard E. Wagner, (1967), “The Burden of Public Debt”, in *Public Debt in a Democratic Society*, American Enterprise Institute for Public Policy Research, Washington, D. C. 20036, 43-53.

James M. Buchanan, (2024), “Kamu Borçlanması Teorisinde Analoji: Doğru mu Yanlış mı?”, (Çev. Yiğit Yılmaz), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 296-313. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1999), “The Analogy: True or False”, in *Public Principles of Public Debt: A Defense and Restatement, (The Collected Works of James M. Buchanan)*, ed. James M. Buchanan, Vol. 2, Indianapolis: Liberty Fund.

James M. Buchanan, (2024), “Borç Yüğünün Gelecek Nesillere Aktarılması üzerine”, (Çev. Yiğit Yılmaz), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 314-324. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan, (1999), “Concerning Future Generations”, in *Public Principles of Public Debt: A Defense and Restatement, (The Collected Works of James M. Buchanan)*, ed. James M. Buchanan, Vol. 2, Indianapolis: Liberty Fund.

James M. Buchanan ve Richard E. Wagner, (2025), “Mali Muhafazakarlık (Eski Zaman Mali İnanişı)”, (Çev. Ahmet Özkan), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 17 (3): 1-14. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Richard E. Wagner, (2000), “The Old Time Fiscal Religion”, in *Democracy in Deficit: The Political Legacy of Lord Keynes, (The Collected Works of James M. Buchanan)*, ed. James M. Buchanan, Vol. 8, Indianapolis: Liberty Fund, 10-24.

James M. Buchanan ve Richard E. Wagner, (2025), “Mali İlkelere Dönüş”, (Çev. Ahmet Özkan), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 17 (3): 15-27. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Richard E. Wagner, (2000), “A Return to Fiscal Principle”, in *Democracy in Deficit: The Political Legacy of Lord Keynes, (The Collected Works of James M. Buchanan)*, ed. James M. Buchanan, Vol. 8, Indianapolis: Liberty Fund, 180-193.

James M. Buchanan ve Richard E. Wagner, (2025), “Keynezyen Maliye ve Fonksiyonel Maliye: Yeni İnancın Yayılışı”, (Çev. Ahmet Özkan), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 17 (3): 28-57. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Richard E. Wagner, (2000), “The Spread of the New Gospel”, in *Democracy in Deficit: The Political Legacy of Lord Keynes*, (*The Collected Works of James M. Buchanan*), ed. James M. Buchanan, Vol. 8, Indianapolis: Liberty Fund, 38-55.

James M. Buchanan ve Geoffrey Brennan, (2025), “Kurallara Dayalı Olmayan İktisat Politikaları”, (Çev. Yiğit Yılmaz), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 17 (3): 58-73. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Geoffrey Brennan, (2000), “Politics Without Rules, I: Time and Nonconstrained Collective” in: *The Reason of Rules*, (*The Collected Works of James M. Buchanan*), Vol. 10, Indianapolis: Liberty Fund, 94-123.

James M. Buchanan ve Geoffrey Brennan, (2025), “Dağıtıcı Adalet ve Gelirin Yeniden Dağılımı Politikaları”, (Çev. Yiğit Yılmaz), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 17 (3): 74-95. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Geoffrey Brennan, (2000), “Politics Without Rules, II: Distributive Justice and distributive” in: *The Reason of Rules*, (*The Collected Works of James M. Buchanan*), Vol. 10, Indianapolis: Liberty Fund, 124-143.

James M. Buchanan ve Gordon Tullock, (2025), “Çıkar ve Baskı Grupları ve Anayasa”, (Çev. Betül Ertuğrul), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 17 (3): 96-107. **Orijinal çalışma için bkz:** James M. Buchanan and Gordon Tullock, (1962), “Pressure Groups, Special Interests and the Constitution”, in *The Calculus of Consent: Logical Foundations Of Constitutional Democracy* (*The Collected Works of James M. Buchanan*), Vol. 3, Indianapolis: Liberty Fund, 282-292.

James M. Buchanan, (2025), “Leviathan Tehlikesi”, (Çev. Betül Ertuğrul), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 17 (3): 97-117. **Orijinal çalışma için bkz:** Buchanan, J. M. (1975) “The Threat of Leviathan”, in *The Limits of Liberty: Between Anarchy and Leviathan*, *The Threat of Leviathan* (*The Collected Works of James M. Buchanan*), Vol. 7, Indianapolis: Liberty Fund, 186-209.

IV. SONSÖZ

Buchanan’ın düşünsel mirası, yalnızca iktisat biliminin dar sınırlarına hapsolmuş bir birikim değildir; maliye teorisi, siyaset bilimi ve hukuk ile doğrudan kesişen,

özellikle de anayasa hukukunu yakından ilgilendiren derinlikli bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda, Buchanan'ın fikirlerinin Türkçe'ye kazandırılması süreci, sadece çeviri faaliyetleri olarak değil, aynı zamanda Türkiye'deki akademik iklimin düşünsel sınırlarını genişleten bir entelektüel çaba olarak da değerlidir. Ne var ki, bu entelektüel çabanın geçmişten günümüze serüveninde, Buchanan'ın Nobel ödülü ile onurlandırılmasından tam yirmi yıl önce 1966 yılında Arif Nemli ve Sadık Yenal Öncel tarafından yapılan ilk tercümelerin ardından uzun bir duraklama dönemi yaşanmış; 1980'lerin ortalarına dek Buchanan üzerine herhangi bir kitap, makale ya da yazının Türkçe literatürde yer bulmaması dikkat çekici bir boşluk yaratmıştır. Bu boşluğun giderilmesinde 80'li yılların sonundan günümüze dek yürütülen çabaların neredeyse tamamının Coşkun Can Aktan'ın öncülüğünde gelişmiş olması, tek başına kayda değer bir gerçekliktir. Aktan'ın yönlendirmeleri, rehberliği ve ısrarlı entelektüel gayreti sayesinde, Buchanan'ın fikirleri Türk akademi dünyasında yeniden gündeme gelmiş ve daha sistematik biçimde tartışılma imkânı bulmuştur. Ancak burada üzücü olan nokta, Aktan'ın bu alandaki çabalarının ve Buchanan'ın düşüncelerinin Türkiye'deki bilim camiasında çoğu kez görmezden gelinmiş olmasıdır⁶. Özellikle kamu tercihi teorisinin anayasal iktisat ile bütünleşen yapısı göz önüne alındığında, Buchanan'ın eserleri yalnızca maliyecilerin değil, siyaset bilimcilerin, hukukçuların ve anayasa hukukçularının da mutlaka yakından incelemesi gereken bir düşünce hazinesi niteliğindedir.

Bugün gelinen noktada, Buchanan'ın düşüncelerinin Türkçe'ye kazandırılması ve tartışmaya açılması, sadece akademik bir kazanım değil, aynı zamanda Türkiye'nin demokratikleşme, hukuk devleti ve yeni anayasa tartışmaları açısından da son derece kıymetli bir imkandır. Bu yönüyle onun fikirleri, günümüz Türkiye'sinde ekonomik istikrarın ötesinde siyasal istikrar ve özgürlüklerin teminatı bakımından da değerini korumaktadır.

Dolayısıyla Buchanan'ın eserleri, yalnızca bir teorisyen olarak katkılarını değil, aynı zamanda Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu yapısal sorunlara dair bir yol haritası sunma potansiyelini de içinde barındırmaktadır. Türkçe çeviriler aracılığıyla bu mirasın daha geniş kitlelere ulaşması, akademik dünyanın sınırlarını aşarak toplumun düşünsel ufkuna katkıda bulunması gerekir. Çünkü, Buchanan'ın fikirleri Türkiye için “çok değerli”dir. Onun teorilerinden beslenen daha güçlü, özgürlükçü ve anayasal temellere dayalı bir toplumsal düzen inşası, Türkiye için hâlâ büyük bir fırsat olarak durmaktadır.

⁶ Aktan'ın bu konudaki iki çalışması için bkz: Aktan, 2019; Aktan, 2019b.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C., (1994), James M. Buchanan’ın Politik İktisada Katkıları, Maliye Yazıları Dergisi, Ocak-Mart: 32-65.

Aktan, C. C., (2019), Türkiye’de Kamu Tercihi İktisadı ve Anayasal Politik İktisat -Türkiye’de İktisatçılar, Siyaset Bilimcileri ve Anayasa Hukukçuları Kamu Tercihi ve Anayasal Politik İktisada Neden İlgisiz ve Kayıtsız Kalmışlardır?-, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 11 (2): 83-99.

Aktan, C. C., (2019b)., Anayasal Hukuk ve Anayasal İktisat -Türkiye’de Anayasa Hukukçularının “Anayasal İktisat” Araştırma Programına Dair İlgisizlikleri/Bilgisizlikleri Üzerine Eleştirel Bir Yazı -, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 11 (1): 73-95.

Aktan, C. C., (2025), Opera Omnia James M. Buchanan -James M. Buchanan Külliyyatı-Siyaset ve Hukuk Felsefesi’nden Anayasal Politik İktisat’a; Kamu Maliyesi’nden Kamu Tercihi’ne “Buchanan Külliyyatı”na Genel Bir Bakış, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 17 (3): 1-93.

Buchanan, J. M., (1992), Better Than Plowing & and Other Personal Essays, Chicago: The University of Chicago Press.

Buchanan, J. M. Ve Tullock, G., (1962), The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy, Ann Arbor: University of Michigan Press.

NobelPrize.org, Award Ceremony Speech, James M. Buchanan, <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1986/ceremony-speech/>, 08/09/2025.

NobelPrize.org, Facts, James M. Buchanan, <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1986/buchanan/facts/>, 08/09/2025.

Ostrom, E., (2025), James Buchanan’a Saygı, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 17 (3): 135-145.

Sen, A., (2025), James Buchanan Üzerine, (Çev. Serdar Yay), Ekonomi Bilimleri Dergisi, 17 (3): 129-134.

Yay, S., (2025), Viktor J. Vanberg ile James M. Buchanan'ın Felsefesi ve Metodolojisi üzerine Bir Söyleşi, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 17 (3): 7-12.